

in premiera

Familia Sotrescu sau rapacitatea maximă a unei clase sociale (Victor Rebengiuc și Eliza Petrichescu)

Tănase Scatiu

Cinema

Ecranizarea operelor lui Dănuț Zamfirescu — în cazul de față «Viața la țară» și «Tănase Scatiu» — mi se pare o întreprindere pe cât de anevoioasă pe atât de temerară.

Literatura acestor sensibili observatori ai lumii are un vișțiu în țara care înzestră mai mult atmosferă decât viața epică, mai mult sugestie decât sens direct, mai mult parfum, un parfum dulce, desuet, nostalgic, decât substanță de idei. Era, deci, nevoie de o citire anume, printr-un rînduiri, în stare să descopere, sub aburul fermecător al nostalgiei, pămîntul ferm al unor sensuri ferme, conțurînd real și a ceea ce lumii din care nu s-a păstrat decât o imagine, și ea vagă, fantomatică. Scriitorul și scenaristul Mihnea Gheorghiu s-a încumutat să facă această muncă de desletire artistică și, cu o profundă înțelegere pentru textul literar și subtextul său, a recăutat opera lui Dănuț Zamfirescu într-o dimensiune nouă, mai generoasă, de interpretare peste tipul al semnificațiilor existente și posibil existente într-o operă literară. Scenariștii a păstrat atmosfera, dar construind sub ea o linie nouă de forță epică a respectiva sugestia, dar întregită de sensuri precize și precis direcționate a ocrotit parafrază din din sîclică la conac, dar făcînd din el învelișul unui miez dur, aproape brutal de substanță socială. Astfel, din această jumătate de dramă spre film care este scenariul, literatura lui Dănuț Zamfirescu nu numai că nu a fost păgubită de frumusețe, dar a câștigat în consistență.

De la această jumătate de dramă încolțit, film devenea posibil dar nu sigur. Pentru că el s'avea săvin sigur — sigur în sensul unei realizări adevărate — pe care o nouă citire, cinematografică, pe cât de precisă pe atât de nuanțată. Regizorul Dan Pîia acoperă această cerință cu o pricepere rară și un simț cinematografic sigur. El și-a construit filmul pe principiul acumularilor de sens, de ritm, de substanță, dintr-o atmosferă blăncă, aproape adormitoare de viață la conac cu domnieașor în rochi lungi și umbrelule de damă, înconjurate de domni distanși și bine crescuți — binecrescuți la conac sau binecrescuți la Paris — o viață cu probleme fixe și evenimente la fel moarte bătrînori, mărișuguri fetelor, de ritm, de atmosferă, de compoziție, plimbări cu șarleta și chibotului copilăresc în folioare, mese stralucitoare și probleme de moșie rezolvate cel mai ade-

Viața la conac, varianta îndulcită

sau printr-o căsătorie mai mult sau mai puțin salvatoare. Pe scurt, viața unei lumi contradictorii care a avut cîndva aspirații de noble idealuri, dar trăiește în profund dezacord cu acele idealuri, viața boierilor mari și arendași, dintre boierii vechi și cei căpătulii, dintre boierii și țărani. Cu foarte mult atenție la dozajul nuanțelor, regizorul îmblușește suma conflictelor pînă cînd imaginea roază a domnieașorilor în crinolone se șterge și sentimentul idilic sare în jîndări. Dinamita care-și pulverizează poartă chipul lui Tănase Scatiu. Acel prototip al arivismului social din epoca respectivă, brutal, avid de putere materială și socială și total inconsistent de rolul pe care urma să-l joace, rol de cutit pătruns pînă la os în carnea unei clase de asupriți. Orice epocă de aprimare nașie asemenia cuțite, la naște logic și această

unei poale de un rafinement excesiv, dar în general apte să «întregească» extrem de fotogenic personaje; imaginea creată de Nicolae Mărgineanu, frumoasă dar nu esteziană, căutătură dar nu etăcută, și călăuză în sensul bun al civilității, în sensul expresivității fiecăruia cură, imagine vie, concretă și exactă a lumilor ce se confruntă și se confruntă în interiorul filmului colozana șosea semnată de ing. Buruj Suru, sensibilă și sensibil creatoare de atmosferă, în care muzica lui Adrian Enescu se insinuează discret și cu atât mai eficient, totul este gândit să sublinieze atmosfera originară, atmosfera Dănuț Zamfirescu, dar din nou și cu încăpățînare regîndită, împlinită de sensurile noi, cinematografice.

Am lăsat la urmă distribuția pentru că ea mi se pare că a fost — după găsirea tonului general — lucrul cel mai dificil în acest film. Dificil, pentru că la Dănuț Zamfirescu, pe lîngă figura precis conturată a lui Tănase Scatiu, restul persona-

lajilor par vagi, sînt mai mult povestite decât puse în acțiune precise, mai mult epistologizate decât trăite. Cred că n-a fost de dor pentru actorii să le găsescă conținutul exact, trăirea reală, carnea, consistența. N-a fost ușor dar nici imposibil. Dinu Murguleț, în emina lui Vasile Nițulescu capătă, mai ales pe linia dramatismului, o greutate specifică net crescută față de personajul literar. Eliza Petrichescu aduce, cu forța cunoscută, mamei Scatiului, un plus binevenit de lăcime și sîrzenie senilă. În interpretarea Cristinei Năruț, Tincuța — mai ales în cea de a doua jumătate a filmului — dobîndește un surprinzător contur tragic. Sasa, sau cum ne-o înfățișează Cătălina Pintilie, are franchețe și forță personajului cunoscut, dar și o frumoasă vulnerabilitate feminină care o ține departe de imaginea unei fete bătrîne, pricepută în ale agriculturii. Sub trăsăturile lui Andrei Csiky, Matei Damian are eleganța și oboseala boierului trăit la Paris, dar și aerul ușor desuet de sutim mohicană al unei clase în asfințit. Dan Nuțu acoperă convingător și cu dezinvoltură cele două virsule ale înfrîului Mihail, rol deosebit de îngrat prin sărbicia datorilor inițiale. Rodica Tapalagă și Carmen Galin reușesc, în apariții puține, două mici bijuterii actoricești. Numărul forței al acestor distribuții este însă Victor Rebengiuc în rolul lui Tănase Scatiu. S-ar putea replica că Tănase Scatiu era din pormire un personaj puternic, așa încît... Este adevărat, Tănase Scatiu era din pormire un personaj puternic. Victor Rebengiuc face din el o bombă. Tănase Scatiu avea încă din pormire linile precise. Victor Rebengiuc le face tăioase. Tănase Scatiu era din pormire un neobișnuit cu forță, o forță care s'ea în totala lipsă de scrupule. Rebengiuc face din el ideea însăși de vulgaritate, de brutalitate, de violență. În interpretarea lui, Tănase Scatiu este brutalitatea nuan-

Film realizat după romanul lui Dănuț Zamfirescu «Beaștele», Mihnea Gheorghiu. Regia Dan Pîia. Imaginea Nicolae Mărgineanu. Muzică: Adrian Enescu. Decorații: Henrieta Sîrbu. Costume: Lidia Lușuș. Montaaj: Cristina Ionescu. Benetton. Buruj Suru. Cas: Victor Rebengiuc, Eliza Petrichescu, Vasile Nițulescu, Cătălina Pintilie, Andrei Csiky, Dan Nuțu, Cristina Nuțu, Rodica Tapalagă.

Carmen Galin, Victor Stenescu, Aristide Teacu, Corina Constantin, Bogdan Gîmbaran, Corina Constantin, Mihaela Popescu. Distribuție: Căminul Cultural al Orașului București. Director: Cornelius Iuliu. Directorii filmului: Sanda Mănescu. Film realizat în Studiourile Centrului de producție cinematografică «București».

Eva SIRBU

nr. 10
Anul XIV (1966)
Cinema

Revistă a Consiliului Cultural și Educației Socialiste București — octombrie 1976